

Monella lukiolaisella jatko-opintojen suunta vielä epäselvä

11.9.2023

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeen keskeisenä tavoitteena oli lisätä toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä, nopeuttaa ja joustavoittaa korkeakouluopintoihin siirtymistä sekä lisätä pitovoimaa, jotta eteläpohjalaiset nuoret pysyvät alueella ja/tai jäävät toisen asteen opintojen jälkeen opiskelemaan ja töihin alueelle.Hankkeen toimenpiteillä pyrittiin siihen, että alueen koulutusmahdollisuudet tiedostetaan ja ne koetaan vetovoimaisiksi, mikä osaltaan edistää osaavan työvoiman pysyvyyttä alueella.

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa haluttiin sujuvoittaa lukiolaisten siirtymiä toisen asteen opinnoista korkeakouluun ja lisätä Etelä-Pohjanmaan alueen pitovoimaa nuorten opiskelupaikkana. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen mukaan vuonna 2020 Etelä-Pohjanmaalta valmistuneista ylioppilaista 61% opiskeli joko päätoimisesti tai töiden ohella vuosi valmistumisensa jälkeen. Opintoja ei siis välttämättä haluta tai päästä jatkamaan suoraan lukiosta. Vaikka Etelä-Pohjanmaalla on tarjolla lukuisia koulutusmahdollisuuksia, eivät ne kuitenkaan pysty vastaamaan kaikkiin urasuunnitelmiin. EP-liiton (Myllymäki 2023, 27) teettämässä Etelä-Pohjanmaan imago ja tunnettuus -tutkimusraportissa oli kuitenkin viitteitä siitä, että nuoret arvioivat Etelä-Pohjanmaan koulutusmahdollisuuksia useammin myönteisesti kuin kielteisesti.

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiön teettämän Lukiolaisbarometrin (2019, 2) mukaan suurin osa lukiolaisista on jatkamassa lukion jälkeen opintojaan, mutta myös välivuoden pitäminen oli useamman pohdinnoissa. Yleisimmät syyt välivuoden pitämiselle olivat lepääminen tai tulevaisuuden miettiminen (Lukiolaisbarometri 2019, 3). Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa halusimme selvittää vielä tarkemmin miten eteläpohjanmaalaiset lukiolaiset näkevät urasuunnitelmansa ja minkälaisia toimenpiteitä he toivoisivat tulevaisuudessa suunnitelmiensa selkiyttämiseksi.

Hankkeen teettämään kyselyyn vastasi yhteensä 173 opiskelijaa neljästä eri lukiosta, joista kolme lukiota oli mukana hankkeessa. Kysely toteutettiin huhti-toukokuussa 2023 järjestetyn SeAMKin lukioväylien

markkinointikiertueen yhteydessä. Suuri enemmistö vastaajista oli lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoita, mikä varmasti osaltaan näkyy kyselyn vastauksissa ja urasuunnitelmien avoimuudessa. Kuten Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeen teettämässä suuressa lukiolaisten kyselyssäkin syksyllä 2021 (linkki) kävi ilmi, että suurin osa lukiolaisista vastasi olevansa vielä ilman selkeää jatko-opinto- tai urasuunnitelmaa (50%). Kyselyyn vastanneista ainoastaan 14% vastasi olevansa hyvin varma omista tulevaisuudensuunnitelmistaan. Kysyttäessä tarkemmin nuorten suunnitelmista lukion jälkeen, nousivat suosituimmiksi vastausvaihtoehdoiksi en osaa sanoa (40%), opiskeleminen korkeakoulussa (yliopisto ja ammattikorkeakoulu yht. 57%), välivuoden pitäminen (28%), töiden tekeminen (27%) tai varusmies- tai siviilipalveluksen suorittaminen (21%).

Halusimme myös kysyä kuinka varmoina lukiolaiset pitävät suunnitelmiaan asteikolla 0-100 ja miten he perustelivat omaa sijoittumistaan tällä asteikolla. Kyselyn tuloksesta selvisi, että huomattavan suuri osa kyselyyn vastanneista lukiolaisista koki suurta epävarmuutta tulevaisuuden suunnitelmistaan. Lukiolaisten janalle sijoittumisen ja perusteluiden pohjalta heidät voitiin luokitella neljään erilaiseen tyyppiin:

URASUUNNITELMAN TOTEUTTAJA *”Tiedän mitä haluan.”*
Lukiolaiset, jotka sijoittivat asteikolla itsensä 90 – 100 (n=11) tienoille, olivat perusteluissaan varmoja suunnitelmastaan. Tulevaisuuden urasuunnitelmat olivat saattaneet olla selvillä myös jo pidemmän aikaa ja suunnitelman toteuttaminen nähtiin tavoitteellisena ja selkeänä.

URASUUNNITELMAN VIIMEISTELIJÄ *”On mulla suunta ja työskentelyn kohde, mutta suunnitelmat voivat vielä muuttua.”*
”Valmistaudun lukion jälkeen valintakokeisiin, mutta en ole varma tulenko valituksi.”

57 kysymykseen vastannutta lukiolaista sijoitti itsensä asteikolla välille 60 – 85. Heidän perusteluissaan korostuivat jatko-opinnoille löytynyt suunta, ala, koulutus tai tietty ammattinimeke. Suunnitelmaa haluttiin pitää vielä auki joko muista tekijöistä (esim. perhe, menestyminen ylioppilaskirjoituksissa) johtuen tai yleisempänä mahdollisuutena mielen muuttamiseen. Lopullista sitoutumista urasuunnitelmiin haluttiin vielä lykätä tulevaisuuteen, jos nykyiselle suunnitelmalle parempi vaihtoehto sattuisi löytymään.

URASUUNNITELMAN LUONNOSTELIJA *”Tiedän pitäväni välivuoden ja tiedän suurin piirtein mistä tykkään, mutta en ole varma minne hakea, mille alalle ja mihin kaupunkiin. En ole vielä varma menenkö mieluummin yliopistoon vai ammattikorkeakouluun.”*

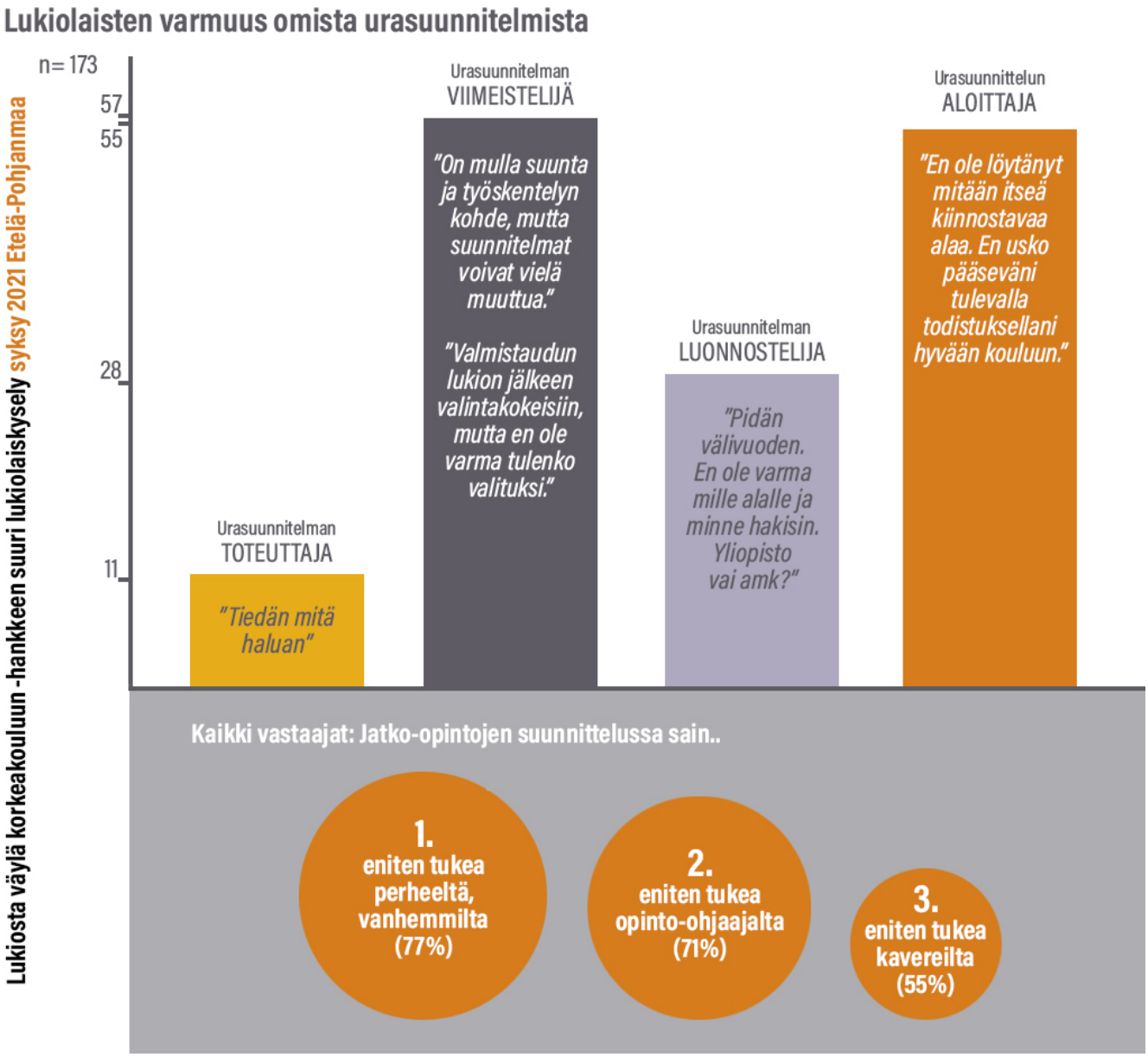
Itsensä keskivaiheille 40 – 55 sijoittaneet lukiolaiset (n=28) kokivat omaavansa käsitystä omista kiinnostuksen kohteistaan, mutta epävarmuutta suunnitelmiin toivat erilaisten vaihtoehtojen paljous ja kiinnostuksen kohteiden vaihtuminen. Omaan suunnitelman sitoutumiseen saattoi vaikuttaa myös suuret kysymykset käytännön asioihin liittyen, jotka eivät olleet sidoksissa suoraan tulevaan alaan tai koulutukseen. Näitä olivat esimerkiksi useammasta eri vaihtoehdosta sopivan korkeakoulun tai opiskelukaupungin valinta.

URASUUNNITTELUN ALOITTAJA

”En ole löytänyt mitään itseä kiinnostavaa alaa. En usko pääseväni tulevalla todistuksellani hyvään kouluun.”

Lukiolaiset (n=55), jotka sijoittivat itsensä välille 0-38, perustelivat suunnitelmien epävarmuutta kiinnostuksen kohteiden selkeytymättömyydellä ja omaan opintomenestykseen liittyvillä huolilla jatko-opintoihin pääsyn

näkökulmasta. Nämä vastaajat olivat saattaneet tutustua aktiivisesti eri vaihtoehtoihin, mutta mikään ura- tai koulutusvaihtoehto ei tuntunut kiinnostavan tarpeeksi tai kiinnostus jakautui hyvin tasaisesti useamman eri vaihtoehdon kesken. Kiinnostus saattoi kohdistua myös täysin muuhun kuin opiskeluun, esimerkiksi välivuoden pitämiseen, ase- tai siviilipalveluksen käymiseen, töiden tekemiseen tai matkusteluun.

Kuva 1. Lukiolaiset urasuunnittelun eri vaiheissa merkittävimpien ohjaustahojen ympäröimänä.

Jatko-opintoihin liittyviä suunnitelmia ei kuitenkaan pohdita yksin. Lukiolaiset kertoivat saavansa eniten tukea suunnitelmiinsa perheeltään (77%), opinto-ohjaajalta (71%) ja kavereilta (53%). Lukiolaiset, jotka olivat varmimpia tulevaisuudensuunnitelmistaan, poikkesivat muista siten, että he kokivat saavansa enemmän uraohjausta vanhemmiltaan (90%) ja vähemmän kavereiltaan (36%). Vaikka näiden vastaajien määrä kyselyssä on hyvin pieni eikä heidän vastauksistaan voida tehdä merkittäviä johtopäätöksiä, voidaan kuitenkin todeta, että perheen tuella on merkitystä kaikissa urasuunnitelmien laadinnan vaiheissa lukiossa tarjottavan opinto-ohjauksen ohella. Havainto tukee perheen merkitystä nuorten koulutusvalintoihin vaikuttamisessa (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriön, 2021). Lukioissa opinto-ohjauksen lisäksi lukiolaiset kokivat saaneensa vaikutuksia myös monipuolisista ohjaustoimenpiteistä, joista hyödyllisimmiksi mainittiin vierailut

korkeakouluissa ja työelämään tutustumisjaksot. Muita urasuunnitelmiin vaikuttavia tekijöitä olivat mm. opintomenestys opiskeltavissa lukioaineissa, mielikuvat mahdollisesta korkeakoulusta sekä sosiaalisen median sisältö.

Avoimissa vastauksissa lukiolaiset esittivät toiveita, että lukioissa voitaisiin vaikuttaa vielä aiempaa enemmän urasuunnitteluun. Toiveet kohdistuivat mm. koulutusten ja töiden tarkempaan esittelyyn, juttelutuokioihin aineenopettajien, opinto-ohjaajien tai korkeakouluopiskelijoiden kanssa, eri alojen vierailijoihin ja eri aloihin liittyvään, tutustuttavaan käytännön tekemiseen esimerkiksi työelämäjaksoilla tai tehtävinä. Toiveissa nousi esiin myös erilaiset sisällöt alasta ja sen opiskelusta. Mielenkiintoista olisikin tarkemmin seurata ja selvittää miten erilaiset opinto-ohjaukselliset toimenpiteet koetaan vaikuttavan urasuunnitelmien laadintaan.

Sekä lukioilla että ammattikorkeakouluilla on lakiin kirjattu yhteistyövelvoite ja SeAMKilla onkin useita hyviä kokemuksia eri toisen asteen oppilaitosten kanssa tehdystä yhteistyöstä. Viimeisimpänä yhteistyönä Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa kehitettiin yhdessä lukioiden kanssa lukioille suunnattua opintotarjontaa lukioväylien ja yksittäisten opintojaksojen muodossa. Aiemmin väyläopintoja on kehitetty yhdessä ammatillisen oppilaitosten kanssa. Myös erilaisia vierailumahdollisuuksia, opinto-ohjaajille suunnattuja tilaisuuksia ja verkostoyhteistyötä kehitetään. Maailma ei kuitenkaan tule valmiiksi vielä yhden eikä kahdenkaan hankkeen voimin, vaan yhteistyön syventyminen jatkuu ja uusia mahdollisuuksia toisen asteen oppilaitosten ja SeAMKin välille luodaan jatkuvasti nuorten tulevaisuuden osaamisen varmistamiseksi. Lukiosta väylä korkeakouluun hankkeessa tuotettuihin, nuorille suunnattuihin jatko-opintomahdollisuuksien löytämiseen tähtääviin työkaluihin pääset tutustumaan verkkosivuillamme osoitteessa projektit.seamk.fi/vayla.

Essi Hauta
TKI-asiantuntija
SeAMK

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa suunniteltiin ja pilotoitiin lukiolaisille uusi väylä korkeakouluun. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat lukiot kehittävät opiskelijoiden ohjaustyön tueksi uuden jatko-opintojen ohjausmallin. Hanke on Euroopan unionin osarahoittama. Lue lisää hankkeen verkkosivuilta: Lukioväylä | SeAMK

Lähteet:

Myllymäki, T. 2023. Etelä-Pohjanmaan imago ja tunnettuus. Tutkimusraportti. Etelä-Pohjanmaan liitto.

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Lukiokoulutus%20-%20ty%C3%B6llistyminen%20ja%20jatko-opinnot%20-%20tutkinnon%20suoritusmaakunta.xlsb (viitattu 3.8.)

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö OTUS. 2019. Lukiolaisbarometri, raportti E. Jatko-opintoihin hakeutuminen. https://www.otus.fi/wp/wp-content/uploads/2019/11/Raportti-E-Jatko-opintoihin-hakeutuminen.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. OECD-vertailu: Sosioekonominen tausta vaikuttaa yhä voimakkaasti

koulutusvalintoihin – alueelliset vaihtelut Suomessa pieniä. https://valtioneuvosto.fi/-//1410845/oecd-vertailu-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-yha-voimakkaasti-koulutusvalintoihin-alueelliset-vaihtelut-suomessa-pienia (viitattu 29.8.2023)

Lue lisää Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeen teemoista verkkolehdessä aiemmin ilmestyneistä artikkeleista:

Uudet väylät korkeakouluunUudet lukioväylät syntyvät yhteistyölläLukiosta väylä korkeakouluun -hanke: tuloksena uusia väyliä, uudenlaista ohjausta sekä tiiviimpää oppilaitosyhteistyötä pitovoiman lisäämiseksiVäyläopintojen sujuvuutta edistetään ohjauksellaErilaiset reitit ammattikorkeakouluunOsaaminen keskiöön – osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen välttää päällekkäistä opiskelua ja voi jopa nopeuttaa siirtymää lukiosta työelämäänÄssät esittelyssä: Jatko-opintojen ohjauksen avulla nopeampaa siirtymää ja oman alan löytämistäMonet reitit johtavat SeAMKiin: Lukioväylästä insinööriopiskelijaksiApuja lukiosta lähteneiden jatko-ohjaukseenVisualisointi ja sanallinen muotoilu viimeistelevät hankkeen tuotokset käyttökuntoon